

6. Удельнов М. Г.— Нервная регуляция сердца, М., 1961.
7. Фролькис В. В.— В кн.: Вопросы патологии сердечно-сосудистой системы в клинике и эксперименте, 1956.
8. Фролькис В. В.— Коронарное кровообращение и экспериментальный инфаркт миокарда, К., 1962.
9. Anrep G., Segall H.— Heart (London), 1926, 13, 239.
10. Martin W. A.— Virhov. Arch., 1881, 86, 57.
11. Moravitz P., Zann A.— Dtsch. Arch. klin. Med., 1914, 116, 364.
12. Rein H.— Ztschr. f. Biol., 1931—1932, 92, 101; 115.

Надійшла до редакції
2. VIII 1965 р.

Зміни судинного русла та нервового апарата стравоходу у собак при хронічному подразненні внутрішніх органів

В. І. Бурова, Є. П. Загорівський

Центральна науково-дослідна лабораторія і кафедра нервових захворювань
Київського медичного інституту ім. акад. О. О. Богомольця

Можливість розвитку нейрогенної дистрофії вісцерорефлекторного генезу вперше була показана І. П. Павловим [7]. Іванов та Молоденков [5] у п'яти собак при хронічному подразненні вагосимпатичного нерва з обох боків відзначали картину кардіоспазму. Маматаврішвілі (1960) описав у клініці розвиток стійкого кардіоспазму внаслідок хронічного подразнення блукаючого нерва та шийного симпатичного ланцюга рубцевими виразками після оперативного втручання на щитовидній залозі. Загорівський [4] на основі клінічного обслідування нервової системи хворих з нейрогенно-дистрофічними захворюваннями стравоходу (кардіоспазм), висловився про можливість вісцерорефлекторного генезу кардіоспазму.

У цій роботі наведені результати гістологічного дослідження по вивченню нервового апарата стравоходу чотирьох собак із серії хронічних дослідів, проведених Є. П. Загорівським з метою одержання вісцерорефлекторних подразнень нервової системи.

Наводимо короткі записи з протоколів хронічних дослідів піддослідних собак.

1. Пеструха — самка, вага 21 кг. Під морфійно-гексеналовим наркозом 24.V 1963 р. зроблена лапаротомія. У селезінку (в різні ділянки) введено 5,0 мл 5%-ної емульсії нервової тканини собаки. Селезінка при повній інтактності нервово-судинного пучка за методикою М. І. Путіліна виведена під шкіру, після чого черевна порожнина була зашита пошарово. Через три місяці відзначалось зниження лівого рогівкового рефлексу та з'явилися вегетативні незначні асиметрії (за даними артеріальної осцилографії, проб Ашнера та інших вегетативних тестів), які досягли значної виразності через сім місяців. 11.I 1964 р. собаку вмертвили (під ефірним рауш-наркозом перерізували стегнові артерії та випустили кров).

2. Рижик — самець, вага 7 кг 800 г. Під морфійно-гексеналовим наркозом 24.X 1962 р. проведена лапаротомія. У стінку шлунка у ділянці пілоричної частини та великої кривизни шляхом ін'єкції введено по 2,5 мл кам'яновугільної смоли, в інші ділянки — 40 мл 2%-ного розчину йодного калію. По великій кривизні шлунок прошито на відстані 12 см ниткою, змоченою розчином йоду. Селезінка виведена під шкіру, після чого черевна порожнина пошарово зашита. Через десять місяців з'явилися виразні вегетативні асиметрії, через 12 місяців знизився лівий рогівковий рефлекс, через 16 місяців з'явилося облісіння та атрофічні зміни шкіри у вигляді дерматиту на передніх поверхнях колінних суглобів. Через 17 місяців повністю зник лівий рогівковий рефлекс. 21.IV 1964 р. собаку вмертвили під ефірним рауш-наркозом перерізанням стегнових артерій та випусканням крові.

3. Білка — самка, вага 10 кг. Під морфійно-гексеналовим наркозом 21.I 1964 р. проведена лапаротомія. Ліву частку печінки та стінку жовчного міхура прошито ниткою, змоченою у йодному розчині. Під капсулу лівої частки печінки і в стінку жовчного міхура ін'єкували по 1,5 мл кам'яновугільної смоли. Селезінка за методом М. І. Путіліна виведена під шкіру. Після цього черевну порожнину пошарово зашито. Через сім місяців відзначено зниження лівого рогівкового рефлексу, через дев'ять місяців — виразні вегетативні асиметрії, через 11 місяців — виразки на шкірі спини, через 14 місяців — облісіння на задній поверхні лівої гомілки. Розвинулось також загальне сильне ожиріння (вага збільшилась вдвое — 22 кг). 8. IV 1964 р. під ефірним рауш-наркозом собаку вмертвили. Привертає увагу чітко виражений сколіоз хребта та відкладання солей на хребцях.

4. Шустрий — самець, під капсулу ін'єковано 10 мл м з йодом, у праву третину в вмертвили.

Для вивчення особлив піддослідних тварин було пр

Рис. 1. Сітка лімфатичних м во-підслизового шару карді стравоходу собаки П

Видно поверхню сітку лімфат сплетення лімфатичних судин у рі. Слабо контуруються сітки л лярів слизового шару з нерівно Ін'єкція ефірно-масляною Мікрофото, лупа МБС-2

ін'єкцією кровоносних та лім також нейро-гістологічне до ським — Грос з підфарбуван зинном.

Зміни судинного русла людини та в експерименті у т



Рис. 2. Пучок н середньо

Поряд з малозміне трофов Більшов

кованих наших працях [1—3] русла та нервового апарата с логії. При туберкульозній та густі капілярні сітки та гіперт вових клітин та мікроангіів. пучків нервових волокон, вони

4. Шустрий — самець, вага 14 кг. Після лапаротомії у ліву третину селезінки під капсулу ін'єковано 10 мл мозкової емульсії, середня частина органа прошита ниткою з йодом, у праву третину введено 5 мл кам'яновугільної смоли. Через сім днів собаку вмертвили.

Для вивчення особливостей судинної системи та нервових структур стравоходу піддослідних тварин було проведено макро-мікроскопічне дослідження судинної системи

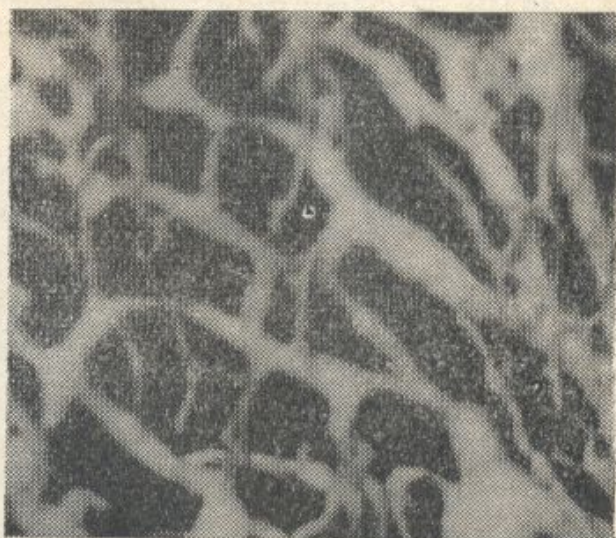


Рис. 1. Сітка лімфатичних капілярів слизово-підслизового шару кардіального відділу стравоходу собаки Пеструхи.

Видно поверхневу сітку лімфатичних капілярів та сплетення лімфатичних судин у підслизовому шарі. Слабо контурюються сітки лімфатичних капілярів слизового шару з нерівномірним калібром. Ін'єкція ефірно-масляною суспензією. Мікрофото, лупа МБС-2 зб. 32.

ін'єкцією кровоносних та лімфатичних судин емульсії ефірно-масляної маси Герота, а також нейро-гістологічне дослідження зрізів стравоходу імпрегнацією за Більшовським — Грос з підфарбуванням карміном, золотінням та підфарбуванням азур-ІІ-ео-зином.

Зміни судинного русла та нервового апарата стравоходу в умовах патології у людини та в експерименті у тварин в літературі описані недостатньо. В раніше опублі-

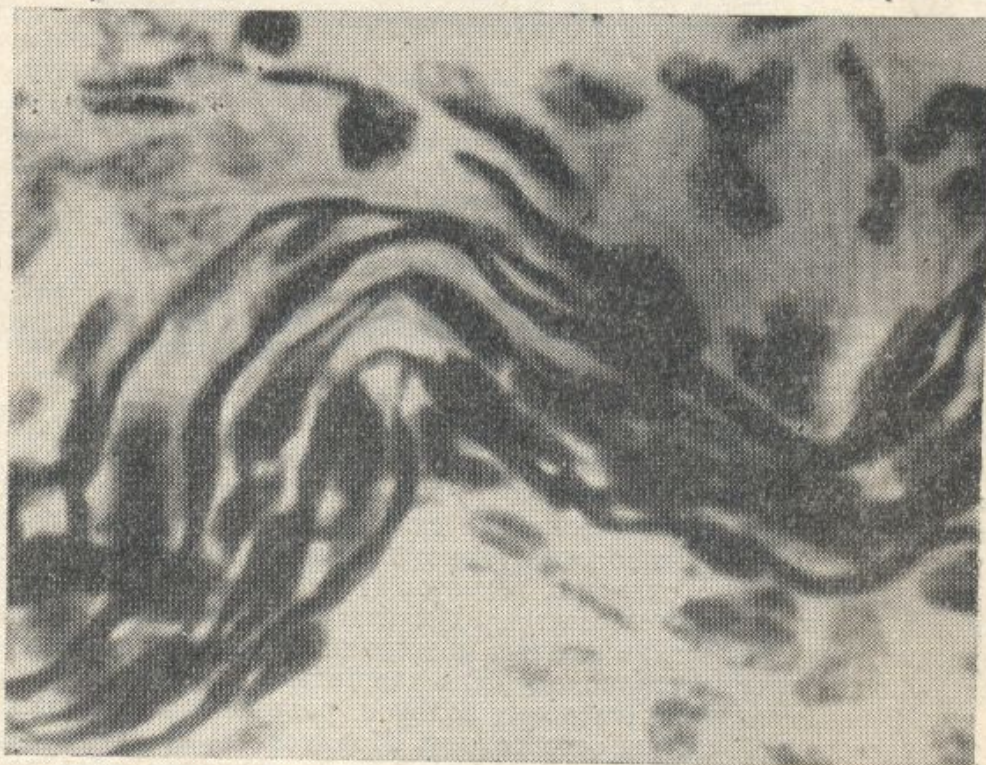


Рис. 2. Пучок нервових волокон у товщі м'язової оболонки середньої третини стравоходу собаки Білки.

Поряд з малозміненими нервовими волокнами видно частково гіпертрофовані та вакуолізовані нервові волокна. Більшовський—Грос. Мікрофото, об. 20, ок. 20.

кованих наших працях [1—3] були детально висвітлені зміни інтраорганного судинного русла та нервового апарата стравоходу людини у віковому аспекті та в умовах патології. При туберкульозній та раковій інтоксикації у стінці стравоходу були виявлені густі капілярні сітки та гіпертрофовані синаптичні закінчення у місцях скупчення нервових клітин та мікроангіїв. Венозні судини орієнтовані у м'язовій оболонці вздовж пучків нервових волокон, вони значно розширені та різко звиті щодо нормальних. При

